

ნატო ყრუაშვილი

*პედაგოგიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.*

სტამბოლის ქართველ კათოლიკე მამათა საგანე და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლა

პეტრე ხარისტირაშვილის მიერ შექმნილი სტამბოლის ფერიქოის ქართველ კათოლიკე მამათა საგანე ქრისტიანული ეკლესიის, ქართული კულტურის, მეცნიერებისა და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის მძლავრ კერას წარმოადგენდა. სამცხე-ჯავახეთში ქართველ კათოლიკეთა მდგომარეობა უკიდურესად გაუარესდა XIX საუკუნის II ნახევარში. სომხურ კათოლიკურმა ეკლესიამ გააძლიერა უსაფუძვლო ცილისწამება ისტორიულად ქართველ კათოლიკეთა არარსებობის შესახებ. ამ, მეფის რუსეთმა კი საქართველოდან მისიონერები გააძევა 1845 წელს. ქართველი კათოლიკე მრევლი მღვდლების გარეშე დარჩა. იმ დროიდან ქართველ კათოლიკეთა ისტორიაში დაიწყო ახალი პერიოდი: კათოლიკობისათვის და ქართველობისათვის ბრძოლის პერიოდი პეტრე ხარისტირაშვილის მეთაურობით. თვითონაც და მრევლიც ეროვნულ პოზიციებზე დარჩნენ და ყველანაირად ცდილობდნენ, შეუპოვრად ებრძოლათ სიმართლისათვის. პეტრე ხარისტირაშვილმა გადაწყვიტა, დაეარსებინა ქართული ძმობა, რომელიც ქვეყანას მოუმზადებდა ახალ პატრიოტულ ძალებს და ფეხზე დააყენებდა მას (პიო ბალიძის სააკაშვილისადმი მოხსენება). თუმცა მოწინააღმდეგეებმა ამ მიზნის სამშობლოში განხორციელების საშუალება არ მისცეს. ამიტომ იგი ოსმალეთში გადავიდა 1857 წელს. პეტრე ხარისტირაშვილს სურდა, რომ საგანეში აღბრდილ მოწაფეებს ჰქონოდათ ძლიერი ეროვნული ცნობიერება და საფუძვლიანად სცოდნოდათ მშობლიური ენა.

ქართველ კათოლიკეთათვის ქართველობის დასაცავად ბრძოლა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა. მესხური განმანათლებლობის ორივე კერა: სამცხე-ჯავახეთშიც და სტამბოლშიც – თავდაუზოგავად იღვწოდა ქართველ კათოლიკე მრევლშიც და ოსმალეთში მცხოვრებ გამაჰმადიანებულ ქართველებშიც ყოველივე ეროვნულის დასაცავად და გადასარჩენად. ამ ბრძოლაში ჩართული იყო ქართველი ერის ყველა სოციალური ფენა.

სტამბოლის ქართველ კათოლიკე მამათა საგანე თავისი არსებობის განმავლობაში, თავისი მისიითა და მრავალმხრივი მოღვაწეობით, წარმოადგენდა ერთგვარ პროტესტს თავდაპირველად მეფის ხელისუფლების კოლონიური პოლიტიკისა და შემდგომ საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. მან უდიდესი როლი შეასრულა ქართველი ხალხის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლაში. საქართველოდან შორს ყოფნა საგანეში მოღვაწით ამ ბრძოლაში აქტიურად ჩართვის ხელსაყრელ საშუალებას აძლევდა. მათ კავშირი ჰქონდათ ევროპაში მოღვაწე თანამემამულეებთან. შეიძლება ითქვას, რომ საგანე თვითონ იყო ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ერთ-ერთი მძლავრი კერა. ეს კარგად იყო ცნობილი საქართველოშიც. ჯერ კიდევ 1928 წელს გაზეთი კომუნისტი წერდა: „ძალიან დიდია სტამბოლის ქართველ კათოლიკეთა უმანკო ჩასახების საგანის წვლილი საქართველოს 1914-1917 წწ. და 1920-იანი წლების ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში. სწორედ საგანის ტერიტორიაზე, მონასტრის სასტუმრო სახლში, მოქმედებდა 1914 წელს ჟენევაში დაარსებული „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“ იგივე „დამოუკიდებლობის კომიტეტი“. მისი მიზანი იყო, გერმანიის პროტექტორატით, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა. „დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ საქმიანობაში აქტიურად მონაწილეობდა საგანის წინამძღვარი შალვა ვარდიძე... („კომუნისტი“ 1928. 212). „საქართველოს დამოუკიდებლობის ეროვნული კომიტეტის“ შემადგენლობაში იყვნენ: პეტრე სურგულაძე, მიხაკო წერეთელი, ლეო და გიორგი კერესელიძეები, შალვა ვარდიძე, გიორგი მანახელი.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე „დამოუკიდებლობის კომიტეტმა“ მიიღო თურქეთში ქართული ლეგიონის დაარსების გადაწყვეტილება. სამოქმედო ადგილად შეირჩა ტრაპიზონი. ლეგიონში ირიცხებოდნენ გამაჰმადიანებული ქართველები და ქართველი ტყვეები. ლეგიონის შექმნა დაევალა ლეო კერესელიძეს. მიხაკო წერეთელს უნდა დაეთვალა იერებინა ტყვეთა ბანაკები ავსტრიაში და გერმანიაში, შეეკრიბა ქართველი ტყვეები. ტყვეთა ბანაკებში გაავრცელეს მოწოდება: „ქართველებო! შესაძლებელია გაწუხებთ ფიცი, რომელიც რუსეთის იმპერატორს მიეცით, მაგრამ თვით რუსი იმპერატორები არიან ფიცის გამტეხნი, საქართველოსთან 1783 წლის ტრაქტატის დამრღვევნი და მისი პოლიტიკური სახელმწიფოს წამშლენი... გაუმარჯოს თავისუფალ, დამოუკიდებელ საქართველოს! გაუმარჯოს ქართულ სახელმწიფოს! დაე, თითოეული ქართველი იქცეს გმირად ამ ბრძოლაში. სჯობს ტყვეობაში სამარცხვინო სიცოცხლეს ამჯობინოთ მშობლიურ ველებზე სიკვდილი!“ შუშანა ფუტკარაძის გადმოცემით, ლეგიონში შედიოდნენ მუსლიმანი ქართველები აჭარიდან, მესხეთ-ჯავახეთიდან, ისტორიული

ტაო-კლარჯეთიდან, ლაზეთიდან, სინოპის ჩათვლით. იყვნენ მუჭავი-რებიც. ლეგიონის ცხოვრება, ოთხი წლის განმავლობაში, დეტალურად არის აღწერილი: რა მიზნები ჰქონდათ, რა ხელფასს იღებდნენ და ა.შ. „გენერალი იყო ლეო კერესელიძე.... ლეგიონის წევრები, ფაქტობრივად, არიან ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გმირები, მამულისათვის თავდადებული რაინდები...ისინი საქართველოს განთავისუფლებისათვის იბრძოდნენ. ვინც ცოცხალი დარჩა და საქართველოში შემოღწევა მოახერხა, უმრავლესობა 1937 წელს დახვრიტეს ან გააციმბირეს...“ (ფუტკარაძე, 2006).

1917 წელს შეიქმნა სამიშროება იმისა, რომ დამარცხებული რუს სამხედროთა ბრბოები საქართველოში შემოიჭრებოდნენ. ამიტომ გადაწყდა, რომ სტამბოლიდან წყალქვეშა გემებით შეეტანათ იარაღი და ტყვია-წამალი. ოპერაცია ჩაიშალა. სურგულაძე და მამა შალვა ვარდიძე იარაღით და ფულით უკან დაბრუნდნენ სტამბოლში.

1915 წელს „დამოუკიდებლობის კომიტეტმა“ დააწესა თამარ მეფის ორდენი საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში შეტანილი წვლილისა და ქართული ლეგიონის წინაშე დამსახურებისათვის. ორდენი გადაეცათ დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრებსა და ლეგიონერებს, სტამბოლის ქართული სავანიდან კი – წინამძღვარს, მამა პიო ბალიძეს, და მონასტრის გამგეს, მამა შალვა ვარდიძეს. ქართველი ლეგიონერების წასახალისებლად დაწესდა თამარის I, II და III ხარისხის ორდენები. ცნობილი მხატვრის იაკობ ნიკოლაძის მიერ სტამბოლის ქართულ მონასტერში შესრულდა თამარ მეფის ორდენის ესკიზი, რომელიც დაცულია მონასტრის არქივში. რვაქიმიანი ვერცხლის ვარსკვლავის ცენტრში მოთავსებულია მედალიონი თამარის გამოსახულებით. თამარის პორტრეტი გადმოღებულია ბეთანიის მონასტრის ფრესკიდან. მედალიონის ირგვლივ წერია: „ქართული ლეგიონი 1915“.

აღსანიშნავია ისიც, რომ სტამბოლის სავანის არქივ-ფონდში ინახება ქართველი ლეგიონერების სრული სია და 1915-1921 წლებში მათი საქმიანობის ამსახველი მასალები. ლეგიონის სია შეადგინა სტამბოლის ქართული სავანის მონასტრის გამგემ მამა შალვა ვარდიძემ. შალვა ვარდიძე დიდ დახმარებას უწევდა ქართულ ემიგრაციას სტამბოლში (ენციკლოპედია 2014. 171).

1921 წლის თებერვალში საქართველოში განვითარებული მოვლენების შედეგად დემოკრატიული რესპუბლიკის (მენშევიკური) მთავრობა გაემგზავრა საზღვარგარეთ და იმედოვნებდნენ, რომ, ევროპის დახმარებით, შეძლებდნენ თავიანთი ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღდგენას. სამშობლოდან ლტოლვილი მთავრობა პირველად სწორედ

სტამბოლის ქართველ მამათა სავანის წინამძღვარმა პიო ბალიძემ და იქ მოღვაწე მამებმა შეიფარეს. საქართველოს პირველმა დამოუკიდებელმა ეროვნულმა მთავრობამ და პრეზიდენტმა ნოე ჟორდანიამ სამი თვე დაჰყვეს სავანეში. ნოე ჟორდანიას მიეცა შესაძლებლობა, დეტალურად გასცნობოდა ქართული სავანის საქმიანობას, რის საფუძველზეც გამოთქვა სინანული: „ეს რომ მცოდნოდა, თუ სამშობლოსათვის როგორი თავდადებული, მიზანმიმართული და დიდი მოღვაწეები იყვნენ სტამბოლის ქართველ მამათა სავანის ბინადარნი, სწორედ მათი თხოვნა უნდა შემესრულებინა და დახმარების ხელი გამეწოდებინა იმ მოთხოვნებზე, რომლებსაც ესენი მიგზავნიდნენ, მაშინ თავს ასეთ უხერხულ მდგომარეობაში ხომ არ ჩავიგდებდი“ (ფუტკარაძე, 2005).

საყურადღებოა ისიც, რომ სტამბოლში პეტრე ხარისჭირაშვილის მიერ დაარსებულმა დედათა მონასტრის წინამძღვარმა ელისაბედ ბეჟანიძემ საქართველოდან ლტოლვილი მთავრობის ქალთა წარმომადგენლობას უმასპინძლა. ისინი დედათა მონასტერში რამდენიმე თვის განმავლობაში ცხოვრობდნენ. ამ საკითხთან დაკავშირებით ირაკლი ჯავახიშვილი მიუთითებდა, რომ „საქართველოდან ლტოლვილი მთავრობის ძირითადი თავშესაფარი იყო სტამბოლის ქართული სავანე. ამასთანავე, სწორედ იქ მყოფი ქართველი კათოლიკე მამები დაეხმარნენ ემიგრაციაში წასულ ექვსასკაციან დელეგაციას ევროპული ვიზის მიღებაში. შემდგომშიც ქართულ ეროვნულ მოძრაობას უცხოეთში დიდ დახმარებას უწევდა კათოლიკე მღვდელი მამა შალვა ვარდიძე“ (ჯავახიშვილი 1918-1921).

აღსანიშნავია ისიც, რომ 1921 წელს სტამბოლის ქართველ კათოლიკე მამათა სავანის სტამბაში დაიბეჭდა ემიგრანტული პოლიტიკური ჟურნალის - „თავისუფალი საქართველო“ - პირველი ნომერი.

შალვა ვარდიძე თანამშრომლობდა 1924 წელს საფრანგეთში, პარიზში, დაფუძნებულ „თეთრი გიორგის“ ორგანიზაციასთან. მას შემდეგ, რაც საქართველოში დამარცხდა პატრიოტული ძალების მიერ მოწყობილი 1924 წლის აგვისტოს აჯანყება, მათი საქართველოში დარჩენა შეუძლებელი იყო. ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, თავის მებრძოლებთან ერთად, საფრანგეთში ჩავიდა და შეუერთდა იქ მყოფ ემიგრაციას. შალვა ბერიძის თაოსნობით, დაფუძნდა ქართველი ახალგაზრდობის პატრიოტული ორგანიზაცია „მომავალი“. ქაქუცა ჩოლოყაშვილის წინადადებით, იმავე წელს ორგანიზაციას ეწოდა „თეთრი გიორგი“. მისი უმთავრესი მიზანი იყო საქართველოს განთავისუფლება საბჭოთა რუსეთის ბატონობისაგან. „თეთრი გიორგის“ იდეოლოგიის ჩამოყალიბებაზე გავლენა მოახდინეს მისმა წინამორბედმა ემიგრაციულმა ორგანიზაციებმა: 1912-1914 წლებში არსებულმა „საქართველოს ხელშეკრულების უფლებათა

დამცავმა კავშირმა“ და „საქართველოს დამოუკიდებლობის ეროვნულმა კომიტეტმა“ (1914-1917 წწ.)

მამა შალვა ვარდიძის მოღვაწეობის მიზანს წარმოადგენდა სამშობლოს გათავისუფლება და საქართველოს სახელმწიფოებრივი გაძლიერება. მას ერთ-ერთ უპირველეს საფუძვლად მიაჩნდა ერის გამთლიანება. სწორედ ამაზე საუბრობდა თავის ერთ-ერთ წერილში - „ქართველო ქრისტიანებო, შეერთდით!“. აღნიშნული წერილი სტამბოლის მამათა სავანეშია დაცული. სამწუხაროდ, არ არის მითითებული თარიღი. წერილს ეპიგრაფად წარმდგარებული აქვს ორი სტრიქონი აკაკის ლექსიდან - „ჩონგური“:

„ერთობა ჩვენთვის ტახტია,
მტრებისთვის სახრჩობელაო“.

შალვა ვარდიძე წერილის დასაწყისშივე განმარტავს იმას, თუ რამ განაპირობა წერილის სათაური; „მამულის წრფელი სიყვარული მათქმევენებს ამ წიგნის სათაურად მოყვანილ სიტყვებს: „ქართველო ქრისტიანებო, შეერთდით!“. ჩვენი სამშობლოს კეთილდღეობა თხოულობს დაუყოვნებლივ ქრისტიანების გაერთიანებას და ხელიხელჩაკიდებით მუშაობაში ჩაბმას“. იგი მკითხველს - თანამემამულეებს შეახსენებდა, რომ ქვეყნის აღშენებაში მთავარი ფაქტორი სარწმუნეობა იყო. მას ქვეყნისათვის უბედურებად მიაჩნდა ის, რომ ქრისტიანობა დაყოფილი იყო ორ - ერთიმეორის მოწინააღმდეგე ეკლესიებად, განხეთქილებამ კი მრავალი უბედურება დაატეხა მას. მამა შალვას მიაჩნდა, რომ ყველა უნდა გარკვეულიყო იმაში, თუ რამ განაპირობა განხეთქილება, რათა გაეთვალისწინებინათ წარსულის გამოცდილება. „ნეტა წარსულის მწარე გაკვეთილებმა თავისი ნაყოფი გამოიღოს და მომავალში ყველა მორწმუნე ქართველებს თავი მოგვიყაროს `იესოს წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესიაში“, რათა გაერთიანებული ძალით ახალი სული ჩავუდგათ გაპარტახებულ სამშობლოს. გაერთიანებული მმართველობა ეხლა უფრო საჭიროა, ვიდრე ეს იყო“ (ვარდიძე [2009]).

შეიძლება ითქვას, რომ მამა შალვა ვარდიძემ ამ წერილში მამულის უდიდესი სიყვარული და მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა დაანახა მკითხველს. ეს იყო საუკეთესო ნიმუში დემოკრატიული და პროგრესული აზროვნებისა. მაშინ, როდესაც საუკუნეების განმავლობაში ეკლესია გათიშული იყო და, შესაბამისად, მრევლიც - დაქსაქსული, მას მიაჩნდა, რომ, მიუხედავად ყველაფრისა, ქვეყნის სასიკეთოდ, მისი მომავლის გადასარჩენად ის ნაბიჯი უნდა გადაედგა ქართველ ერს, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში ვერ შეძლო. მიაჩნდა, რომ ორივე ეკლესიას, მართლადიდებლურსაც და კათოლიკურსაც, უარი უნდა ეთქვათ საკუ-

თარ პრივილეგიებზე და სამშობლოს სასიკეთოდ გაერთიანებულიყვნენ. მისი აზრით, მხოლოდ ეს გადაარჩინდა ქვეყანას.

აღსანიშნავია, რომ მამა შალვა ვარდიძეს თავისი შეხედულება ჰქონდა ქართული ეკლესიის მიმართ. ეს ის თემა იყო, რომელზეც მსჯელობდნენ საუკუნეების განმავლობაში და დღესაც აქტუალურია. წერილში – „რამ გამოიწვია ეს წიგნი?“– მან ნათლად გამოხატა თავისი დამოკიდებულება ამ საკითხისადმი. კერძოდ, მას მხედველობაში ჰქონდა ქართველ ქრისტიანთა გაერთიანების აუცილებლობა: „ჩაუკვირდეს, ვისაც ჯერ კიდევ არ გაჰქრობია ნაპერწკალი ღვთისა და სამშობლოს სიყვარულისა, და მაშინ თქვას, თუ შეიძლება გადატოვა გაერთიანების საკითხისა“. წერილში მამა შალვა მსჯელობდა რომის ეკლესიასთან ქართული ეკლესიის დამოკიდებულების საკითხზე. „თავს ნებას მივცემ, დასკვნასავით რამ გავუკეთო წინამდებარე თხზულებას: 1. ეს დასკვნა გადმოღებულია „წმიდა გიორგი მთაწმინდელის კავშირის“ წესდებიდან. „კავშირის“ მიზანი გახლავთ ხელისშეწყობა ქართულისა და კათოლიკე ეკლესიის შეერთებისთვის. მე, როგორც საქართველოს შვილს, არ შემიძლია არ დავეთანხმო ჩვენი მნათობის – წმიდა გიორგი მთაწმინდელის შეხედულებას. 2. ცისა და ქვეყნის წინაშე არ განვაცხადო, რომ არავითარი სარწმუნოებრივი განსხვავება და განხეთქილება არ არსებობს რომის კათოლიკე ეკლესიასა და საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას შუა. 3. ამისდა მიხედვით, აღვიარებ ერთსა წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესიას, რომლის სრულუფლებიან და საყოველთაო უფროსათ მიმაჩნია ქალაქ რომის ეპისკოპოზი მოსაყდრე წმიდა პეტრე მოციქულისა და მომაგიერე. ამასთანავე, პირდაპირ საქართველოს ავტოკეფალური ეკლესიის პატრიარხს – უნეტარეს ლეონიდეს, ვართ რა ისტორიულად დამოკიდებულნი, ა) რომ მე-11 საუკუნეში ჩვენი ბრწყინვალე მამა წმიდა გიორგი მთაწმინდელი წინააღმდეგი იყო ეკლესიათა დაყოფის, ბ) რომ იმის მერმე, არც ერთი უფლებით და დადგენილება არ გამოსულა ივერიის ეკლესიის მხრივ, რომელშიც გამოცხადებულნი ან დადასტურებული ყოფილიყოს გაყოფა რომისა და საქართველოს ეკლესიის შუა. ჩვენ გადაჭრით ვადგავართ წმიდა გიორგი მთაწმინდელის თვალსაზრისს და ვაცხადებთ: ჩვენთვის არ არსებობს განხეთქილება. ჩვენ ვართ შვილნი ივერიის ავტოკეფალური ეკლესიისა, რომლის პატრიარხი ამჟამად არის უნეტარესი ამბროსი. ამასთანავე შვილნი ვართ მსოფლიო კათოლიკე უფროსისა, რომლის სრულუფლებიან მმართველად იესო ქრისტესაგან დადგენილი არის რომის ეპისკოპოზი, მოსაყდრე პეტრე მოციქულისა. ამჟამად უწმიდესი მამა პიუს მე-XI“ (ვარდიძე [2009]). ამრიგად, მამა შალვას სურდა, გარკვეულიყო და მოგვარებულიყო ქართული ეკლესიის საკითხი, რათა ქრისტიანი მრევლი ყოფილიყო გაერთიანებული. ერის გაერთიანება

ქართველი ხალხის მიერ წარმოებული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის წარმატებით განხორციელების საფუძვლად მიაჩნდა.

მამა შალვა ვარდიძეს, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის მონაწილეს, ხშირად უწევდა სტამბოლის მამათა საგანის დატოვება და ევროპაში გამგზავრება. მას ძირითადად პარიზში უხდებოდა ყოფნა, რამდენადაც ქართველ ემიგრანტთა უმრავლესობა საფრანგეთში იმყოფებოდა. იქ ფუნქციონირებდა ქართველი ახალგაზრდობის პატრიოტული ორგანიზაცია „თეთრი გიორგი“. მის წერილებში ნათლად ჩანს ის, თუ როგორ ვითარებაში იმყოფებოდნენ ემიგრაციაში მყოფი ქართველები და როგორი ურთიერთდამოკიდებულება ჰქონდათ. 1930 წელს პარიზიდან პეტრესადმი (გვარი უცნობია) გაგზავნილ ერთ-ერთ წერილში იგი დეტალურად აღწერს პარიზში მყოფ ქართველთა ცხოვრებას. გულისტკივილით წერდა: „ქართველობა, დაქსაქსული და დაყოფილი, სამტროთ არის გადაკიდებული. პარტიული ბრძოლა და ქიშპობა იპყრობს თითოეულ ქართველის შრომას და მეცადინეობას. საერთოდ არაფერი არ კეთდება არც მაღალ და არც დაბალ ფენებში... რეალობიდან ძალზე დაშორებულნი არიან, ყვირილის და ჩხუბ-კამათის მეტი არაფერია. ... მინისტრებიც ვნახე ჟორდანიასთან, გარდა რამიშვილისა. უკვე გორების ქსელი გაიბა, თუ ვისთან ვარ, ვისთანაც გავივლი, მეორე ეგვიანობს...“ მამა შალვა იმაზეც მიაზნებდა, რომ საფრანგეთში მყოფ ქართველებს არსებობისათვის დიდი ძალისხმევა სჭირდებოდათ. უცხოეთის ცის ქვეშ ბრძოლა უწევდათ თითოეული დღისათვის. ყოველდღიურ საზრუნავზე ფიქრი აშორებდა პოლიტიკურ ბრძოლას (ვარდიძე [2020], 494).

მამა შალვა ვარდიძემ, როგორც ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ერთ-ერთმა აქტიურმა წევრმა, თავისი სიყვარული და სამშობლოს სამსახურში ყოფნა იმიტაც გამოამჟღავნა, რომ მან შეადგინა, ქართველი ხალხის სახელით, მსოფლიო ზავის კონფერენციაზე წარსადგენად მემორანდუმი. იგი, დასკვნის სახით, წერდა: „საქართველოს თავისი საკუთარი ძალით შეუძლია შეინახოს თავისი დამოუკიდებელი არსებობა. მას ესაჭიროება მხოლოდ ნორმალური ურთიერთობა მსოფლიოს მოწინავე სახელმწიფოებთან. საქართველოს მთავრობის დავალებით და ქართველი ხალხის სახელით, წარმოვადგენთ ამ მოხსენებას მსოფლიო ზავის კონფერენციაზე და ვითხოვთ მისგან სუვერენობის ცნობას“ (ვარდიძე [2009]).

ამრიგად, სტამბოლის ქართველ კათოლიკე მამათა საგანემ დიდი წვლილი შეიტანა ქართველი ერის მიერ წარმოებულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლაში XIX საუკუნის მეორე ნახევარსა და XX საუკუნის პირველ ნახევარში. სტამბოლის ქართველ კათოლიკე მამა-

თა სავანე წარმოადგენდა ერთგვარ პროტესტს მეფის ხელისუფლების კოლონიური პოლიტიკისა და საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. იგი იყო ქართველი ერის მიერ წარმოებული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ერთ-ერთი აქტიური კერა საზღვარგარეთ. ამიტომაც იყო, რომ მეფის ხელისუფლების რუსიფიკატორულ და შემდეგ საბჭოურ პოლიტიკას სავანეში მოღვაწე მრავალი პირი შეეწირა. მათი პატრიოტულ-მამულიშვილური მოღვაწეობა მიუღებელი აღმოჩნდა კომუნისტური რეჟიმისათვის. გასაბჭოებულ საქართველოში დაბრუნება სიცოცხლის ფასად დაუჯდათ. ციმბირში გადაასახლეს სტამბოლის მონასტერში აღზრდილი მღვდლები: შიო ბათმანაშვილი, კოსტა საფარაშვილი, ემანუელ ვარდიძე, ანდრია აფრიაშვილი და სხვები.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ვარდიძე, შალვა. [2009]. ქართველო ქრისტიანებო შეერთდით. ს.ქ.კ. მ.ს. ექსპედიციის მასალები.

Vardidze, shalva. [2009]. Kartvelo krist'ianebo sheertdit. S. K. K'. M. S. Eksp'editsiis masalebi.

ვარდიძე, შალვა. [2009]. რამ განაპირობა ეს წიგნი ს.ქ.კ. მ.ს. წლის ექსპედიციის მასალები.

Vardidze, shalva [2009]. Ram ganap'iroba es ts'igni s. K. K'. M. S. Ts'lis eksp'editsiis masalebi.

ვარდიძე, შალვა. 1930. წერილი პეტრესადმი, კრებულში წერილები სტამბოლის ქართული სავანიდან, ტ. II, ბათუმი: ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

Vardidze, shalva [2009] Ram ganap'iroba es ts'igni s. K. K'. M. S. Ts'lis vardidze, shalva. (1930). Ts'erili p'et'resadmi, k'rebulshi ts'erilebi st'ambolis kartuli savanidan, t'. II, batumi: batumis shota rustavelis sakhelmts'ipo universit'et'i.

ვარდიძე, შალვა. [2009]. მემორანდუმი, ს.ქ.კ. მ.ს. ექსპედიციის მასალები.

Vardidze, shalva. [2009]. Memorandumi, s. K. K'. M. S. Eksp'editsiis masalebi.

საქართველო: ენციკლოპედია 5 ტომად, ტომი III: 2014 ენდრონიკა-თეზამი. რედ. ზ. აბაშიძე. თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია.

Sakartvelo: entsik'lop'edia 5 t'omad, t'omi III: 2014. endronik'a-tezami. Red. Z. Abashidze. Tbilisi: sakartvelos metsnierebata ak'ademia.

ფუტკარაძე, შუშანა. 2006. ინტერვიუ ქართული ლეგიონი ტრაპიზონში, აჭარის რადიო.

Put'k'aradze, shushana. 2006. Int'erviu kartuli legioni t'rap'izonshi, ach'aris radio.

ფუტკარაძე, შუშანა. 2005. დღიურები სტამბოლიდან.

Put'k'aradze, shushana 2005. Dghiurebi st'ambolidan.

ჯავახიშვილი, ივანე. 1918-1921. დამოუკიდებელი საქართველო.

Javakhishvili, ivane. 1918-1921. Damouk'idebeli sakartvelo.

Nato Kruashvili

*Doctor of Pedagogy, Associate Professor
Samtskhe-Javakheti State University*

The Cloister of the Georgian Catholic Fathers in Istanbul, and the National Struggle for Liberation

For over a century, the Cloister of the Georgian Catholic Fathers in Istanbul, with its mission and activities, served as a form of protest, initially against the colonial policies of the Tsarist Government, and later against the Soviet Government. Indeed, it played a significant role in the national liberation struggle of the Georgian people.

The Georgian Independence Committee, established in Geneva in 1914, operated within the premises of the Cloister. Its objective was to restore Georgia's independence under German protection. Shalva Vardidze, the head of the monastery, was a member of this committee. The Istanbul Cloister Archive contains a comprehensive list of Georgian Legionnaires compiled by Shalva Vardidze, along with materials documenting their activities from 1915 to 1921.

In February 1921, the (Menshevik) Government of the Democratic Republic, seeking refuge from their homeland, took shelter in the Georgian Catholic Fathers Cloister in Istanbul, where they stayed for several months. In 1921, the first issue of the emigrant political magazine 'Free Georgia' was published in the Cloister's Printing House.

Shalva Vardidze collaborated with the 'White George' organization, founded in 1924 in Paris, France. He drafted a memorandum on behalf of the Georgian people to be presented at the World Peace Conference. The Cloister emerged as one of the most prominent centers of the national liberation struggle of the Georgian people abroad.